

**RAQAMLI MUHIT FILOLOFIYANING DOLZARB
MUAMMOLARI HAMDA ISTIQBOLI**

Choriyeva Mohina Hakim qizi

O'qish joyi: Termiz Davlat pedagogika instituti

Fakultet: Tillar fakulteti

Yo'nalishi: ingliz tili yo'nalishi 204-guruh

Annotatsiya: raqamli muhit filologiyaning dolzarb muammolari va istiqboli sohalararo tadqiqotlar va yangi texnologiyalar yordamida aniq ko'rinmoqda. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar til va adabiyot sohalarida imkoniyatlarni kengaytirib, ta'lim va tadqiqot jarayonlarini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Matnlarni raqamlashtirish, sun'iy intellekt va big data tahlili kabi zamonaviy yondashuvlar, filologiyaning an'anaviy usullariga qo'shimcha sifatida, til o'rganish va adabiy asarlarni o'rganishda yangi yo'nalishlar ochadi. Biroq, raqamli muhit bilan bog'liq ba'zi muammolar ham mavjud, masalan, ma'lumotlarning ishonchliligi, mualliflik huquqlari va madaniy merosni saqlash zaruriyati. Ushbu annotatsiyadagi keyinchalik olib boriladigan tadqiqotlar raqamli filologiyaning istiqbolli yo'nalishlari va muammolarini yanada keng tadqiq etishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: raqamli muhit, filologiya, dolzarb muammolar, istiqbol, til o'rganish, adabiyot, sun'iy intellekt, madaniy meros, raqamlashtirish.

**ЦИФРОВАЯ СРЕДА — АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И
ПЕРСПЕКТИВЫ ФИЛОСОФИИ**

Чориева Мохина Хаким кизи

Термезский государственный педагогический институт

Факультет: Факультет языков

Специализация: специальность «Английский язык», группа 204

Аннотация: цифровая среда — актуальная проблема и перспектива филологии, которая отчетливо прослеживается через междисциплинарные исследования и новые технологии. Сегодня цифровые технологии расширяют возможности в области языка и литературы, существенно изменяя процессы образования и исследований. Современные подходы, такие как оцифровка текстов, искусственный интеллект и анализ больших данных, как дополнение к традиционным методам филологии открывают новые направления в изучении языка и изучении литературных произведений. Однако существуют и некоторые проблемы, связанные с цифровой средой, такие как надежность информации, авторские права и необходимость сохранения культурного наследия. Дальнейшие исследования в данной аннотации направлены на более широкое изучение перспективных направлений и проблем цифровой филологии.

Ключевые слова: цифровая среда, филология, актуальные проблемы, перспектива, изучение языка, литература, искусственный интеллект, культурное наследие, оцифровка.

THE DIGITAL ENVIRONMENT IS A CURRENT PROBLEM AND A PROSPECT FOR PHILOSOPHY

Choriyeva Mohina Hakim qizi

Termez State Pedagogical Institute

Faculty: Faculty of Languages

Specialization: English language major, group 204

Abstract: the current problems and prospects of philology in the digital environment are becoming more apparent with the help of interdisciplinary research and new technologies. Today, digital technologies are expanding

opportunities in the fields of language and literature, significantly changing the processes of education and research. Modern approaches such as digitization of texts, artificial intelligence and big data analysis, as a supplement to traditional methods of philology, open up new directions in the study of language and literary works. However, there are also some problems associated with the digital environment, such as the reliability of data, copyright and the need to preserve cultural heritage. Further research in this annotation is aimed at a more extensive study of promising areas and problems of digital philology.

Keywords: *digital environment, philology, current problems, prospects, language learning, literature, artificial intelligence, cultural heritage, digitization.*

Raqamlashtirish davri global jarayonlarning barcha sohalariga ta'sir ko'rsatayotgan bir davr bo'lib, filologiya fani ham bundan mustasno emas. Zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida filologiya ilmiy tadqiqotlari va amaliyoti raqamli resurslar, kompyuter dasturlari va sun'iy intellekt asosida qayta shakllanmoqda. Ushbu jarayon til, adabiyot va madaniyatni o'rganish usullari, taqdimot shakllari hamda metodologiyasida yangi istiqbollarni ochib beradi. Filologiya masalalarida raqamlashtirishning o'рни katta bo'lib, bu lingvistik ontologiyalar, til korpuslari, avtomatik tarjima tizimlari va raqamli madaniy meros loyihalarida yaqqol ko'rinadi.¹ O'zbekiston misolida, milliy til korpusi va lingvistik resurslarni yaratish orqali davlat tilining xalqaro mavqeini oshirish hamda raqamli makondagi rolini kuchaytirish muhim vazifa sifatida ko'rib chiqilmoqda. Shu bilan birga, "Filologiya masalalari" kabi ilmiy jurnallar va xalqaro anjumanlar ushbu o'zgarishlarni ilmiy hamda amaliy muhokama qilishda

¹ Sodiqov, Q. (2009). Turkiy til tarixi. Toshkent: TDSht, 368.
SJIF:5.219

yetakchi o'rinni egallaydi. Mazkur maqola raqamlashtirish davrida filologiya sohasining dolzarb masalalarini ko'rib chiqishga qaratilgan. Unda ilmiy-metodik yondashuvlar, texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari va raqamlashtirishning milliy va xalqaro filologiya rivojiga ta'siri tahlil qilinadi.

Raqamli muhit filologiyaning dolzarb muammolari hamda istiqboli sohalararo tadqiqotlar va yangi texnologiyalar asosida rivojlanmoqda. Raqamli texnologiyalar har bir sohada o'z inoyatlarini ko'rsatmoqda va filologiya ham bundan istisno emas. Bugungi kunda raqamli muhit, til va adabiyot o'rganish jarayonlarini tubdan o'zgartirayotgan bir davrda, filologlar yangi usullarni qidirypati. Birinchidan, raqamli muhitda til o'rganish usullari, an'anaviy yondashuvlarga nisbatan ko'proq interaktiv va qiziqarli metodlarni taklif etmoqda. Onlayn kurslar va ilovalar orqali foydalanuvchilar tilni o'zlariga qulay vaqt va joyda inqilobiy ravishda o'rganishi mumkin. Bu o'zgarishlar filologiyaning kelajakdagi istiqbollari yangi imkoniyatlar ochmoqda.²

Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar, masalan, mashina o'qitish va sun'iy intellekt yordamida tilshunoslik tadqiqotlari yanada chuqurlashmoqda. Bu texnologiyalar til qoidalarini va tuzilmalarini avtomatik ravishda tahlil qilish imkoniyatini beradi, shuningdek, filologik original matnlar ustida ishlashda samarali natijalarga erishishni ta'minlaydi. Biroq, raqamli muhitning filologiyaga ta'siri bilan bog'liq ba'zi dolzarb muammolar ham mavjud. Yuqorida til o'rganish jarayonlarining osonlashishi haqida gapirsak, shuni unutmaslik lozimki, bilim sifatining pastlashi yoki ma'lumotlarning ishonchliligi muammolari katta

² Samandarova, M. (2025). TIL VA IJTIMOYIY TABAQALANISH: O 'ZBEK TILIDA SOTSIOLINGVISTIK TAFAKKUR NAMOYONLARI. PROBLEMS AND SOLUTIONS OF SCIENTIFIC AND INNOVATIVE RESEARCH, 2(5), 61-64.

ahamiyatga ega. Foydalanuvchilar bazaviy malumotlarga ega bo'lmay, faqat raqamli platformalarda taqdim etilgan bilimlarga asoslanishlari mumkin. Shuningdek, mualliflik huquqlari masalasi raqamli muhitda muhim e'tibor talab etadi. Raqamli platformalarda adabiyot, maqolalar yoki tadqiqotlar joylashtirilganda, mualliflik huquqlari to'g'risidagi tartib-qoidalar ko'plab muammolar keltirib chiqarishi mumkin. Bu esa o'z navbatida adabiy merosni saqlash va targ'ib qilish uchun ham qiyinchiliklar yaratadi. Raqamli muhit filologiyasida yana bir muhim masala - madaniy merosni saqlashdir. Raqamli aloqalar va texnologiyalar yordamida ko'plab adabiy asarlarni va tarixiy materiallarni raqamlashtirish mumkin, lekin bu jarayonda haqiqiy asarlarning o'ziga xosligini va madaniy qadriyatlarini yo'qotmaslik juda muhimdir. Ularning raqamli varianti asl nusxalarining o'rnini bosmasligi kerak.³

Filologiyaning raqamli muhitda rivojlanishi, o'z navbatida, keng ko'lamli jamiyat tomonidan qabul qilinishi va qo'llab-quvvatlanishi zarur. Raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishdan ko'ra, ularni rivojlantirish va tayyorlangan ilmiy resurslar sifatini oshirish uchun imkoniyatlar yaratish lozim. Raqamli muhit filologiyani nafaqat yangi bilimlar va imkoniyatlar, balki yangi metod va yondashuvlar bilan ham boyitmoqda. Hozirgi kunda filologlar va tadqiqotchilar kimyoviy va ijtimoiy jihatlardan kelib chiqqan holda, raqamli muhitni filologiya uchun yanada qulay va samarali qilishga harakat qilmoqda. Dunyo bo'ylab raqamli asarni yaratish va tarqatish, o'z navbatida, yozuvchilar, olimlar va talabalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni kuchaytirmoqda. Ular bevosita

³ Ismoilova, N. (2025). BUYUK MUTAFAKKIR ALISHER NAVOIY ASARLARINING JAHON UNIVERSITETLARIDA O'RGANILISHI. TRANSFORMING EDUCATION THROUGH SCIENTIFIC DISCOVERY, 1(1), 2160-2167.

onlayn platformalarda o'z fikrlarini almashish, bir-birlaridan o'rganish va kelajakda yanada muvaffaqiyatli hamkorlik o'rnatish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Kelajakda raqamli muhitda filologiyaning dolzarb muammolarini hal qilishda Tibtish va ko'proq kooperatsiya qilishga imkon beruvchi jarayonlar talab etiladi. Bu jarayonlarni, so'nggi yillarda yuzaga kelayotgan ijtimoiy tarmoqlar va platformalar, masalan, kutubxonalar va ilmiy jurnallar yordamida amalga oshirish mumkin bo'ladi. Tadqiqotlar va tajribalar ko'rsatadiki, filologiya va raqamli muhit o'rtasidagi integratsiya natijasida, bilim olish jaraysi yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Tezkor va doimiy ravishda yangilanib turadigan ma'lumotlar, ilg'or ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, raqamlashtirish jarayoni filologiya sohasida bir qator yangi imkoniyatlarni ochib bermoqda. Avvalo, ilmiy ma'lumotlarning raqamli shaklda saqlanishi va tarqalishi ilmiy izlanishlarni sezilarli darajada tezlashtiradi. Scopus, Google Scholar va Web of Science kabi ilmiy ma'lumotlar bazalari filologik tadqiqotlar natijalarini ommalashtirishda va tadqiqotchilar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda. Ushbu platformalarda joylashtirilgan ilmiy maqolalarning qidiruv algoritmlari yordamida topilishi va iqtiboslanish ko'rsatkichlari oshmoqda, bu esa fan taraqqiyotini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shuningdek, ochiq foydalanish tamoyillari asosida chop etilgan filologik materiallar tadqiqotlar ko'rinishini o'zgartirib, ulardan foydalanishni kengaytirdi. Tadqiqotlar ko'rsatganidek, ochiq manbalarda joylashtirilgan ilmiy ishlar iqtiboslanish ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshiradi, bu esa ilmiy samaradorlikni kuchaytiradi. Raqamlashtirish filologiyada tilshunoslik, adabiyotshunoslik va tarjimachilik sohalarida ham

SJIF:5.219

amaliyotga kirib kelmoqda. Masalan, raqamli vositalar yordamida matn tahlilini amalga oshirish, ko‘p tilli ma’lumotlar bazalarini yaratish va avtomatlashtirilgan tarjima texnologiyalarini rivojlantirish filologlarning ish jarayonini soddalashtiradi. Bundan tashqari, xalqaro ilmiy anjumanlar va tarmoq platformalari orqali hamkorlik imkoniyatlari kengayib, tadqiqotlarning global miqyosda tarqalishiga hissa qo‘shmoqda. Umuman olganda, raqamlashtirish jarayoni filologiya sohasida yangi texnologik echimlarni tadbiq etishga asos bo‘lib, ilmiy izlanishlar uchun yanada keng imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, mazkur jarayon tadqiqotchilardan yangi kompetensiyalarni egallashni talab qiladi. Bu esa filologiyaning raqamli inqilob sharoitida rivojlanishi uchun yangi paradigmalarni shakllanishini ta’minlamogda.

Raqamli texnologiyalarni joriy qilish filologiya sohasidagi ilmiy izlanishlarni yanada chuqurlashtirdi. Lingvistik korpuslar va tezauruslar yaratish orqali tilshunoslik tadqiqotlari sezilarli darajada soddalashtirildi. Masalan, O‘zbekiston Milliy Til Korpusi loyihasi, til resurslarini yig‘ish va tahlil qilishda yangi imkoniyatlar yaratib, milliy tilning ilmiy va amaliy jihatdan rivojlanishiga xizmat qilmoqda.⁴ Shuningdek, matnlarni avtomatlashtirilgan tarzda tahlil qilish va tarjima qilish texnologiyalari rivojlanmoqda. Bu, ayniqsa, xalqaro ilmiy hamkorlik va madaniy muloqotda filologiya fani uchun muhim resurslarni taqdim etmoqda. Biroq, ushbu jarayon ba’zi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Raqamlashtirishning yuqori texnologik xarajatlari, kerakli texnik va metodologik bilimlarning yetishmasligi kabi masalalar ko‘plab mamlakatlar uchun jiddiy

⁴ Axmadjonov, N., & Yaminjonova, S. (2025). NUTQ AKTLAR NAZARIYASI: TILNING PRAGMATIK FUNKSIYASI VA KOMMUNIKATIV HARAKATLAR MEXANIZMI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 4(8), 161-165.
SJIF:5.219

qiyinchilik tugʻdiradi. Lingvistik va adabiy materiallarning chuqur tahlil qilinishi nafaqat ilmiy tadqiqotlarni rivojlantiradi, balki oʻquv jarayonlarini takomillashtirishga ham xizmat qiladi. Shuningdek, xalqaro filologik hamjamiyat bilan integratsiya qilish orqali milliy filologiyaning raqamli makonda nufuzini oshirish mumkin boʻladi. Raqamlashtirish davri filologiya fanining rivojlanishida yangi istiqbollarni ochib bermoqda. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, tilshunoslik, adabiyotshunoslik va tarjimachilik sohalarida raqamli texnologiyalarni qoʻllash ilmiy izlanishlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Xususan, milliy va xalqaro lingvistik korpuslar yaratish, matnlarni avtomatlashtirilgan tarzda tahlil qilish, raqamli madaniy merosni saqlash kabi yoʻnalishlar filologiyani yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shu bilan birga tadqiqot jarayonida baʼzi cheklovlar va muammolar ham aniqlandi. Texnik infratuzilma yetishmasligi, raqamlashtirish loyihalarining yuqori xarajatlari va xalqaro standartlar bilan uygʻunlik masalalari eʼtiborga molik muammolar sifatida koʻrib chiqildi. Biroq, texnologik innovatsiyalar va ilmiy hamkorlik imkoniyatlari bu muammolarni bosqichma-bosqich bartaraf etish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sodiqov, Q. (2009). Turkiy til tarixi. Toshkent: TDSHI, 368.
2. Samandarova, M. (2025). TIL VA IJTIMOIIY TABAQALANISH: OʻZBEK TILIDA SOTSIOLINGVISTIK TAFAKKUR NAMOYONLARI. PROBLEMS AND SOLUTIONS OF SCIENTIFIC AND INNOVATIVE RESEARCH, 2(5), 61-64.
3. Ismoilova, N. (2025). BUYUK MUTAFAKKIR ALISHER NAVOIY ASARLARINING JAHON UNIVERSITETLARIDA OʻRGANILISHI. SJIF:5.219

TRANSFORMING EDUCATION THROUGH SCIENTIFIC DISCOVERY, 1(1), 2160-2167.

4. Axmadjonov, N., & Yaminjonova, S. (2025). NUTQ AKTLAR NAZARIYASI: TILNING PRAGMATIK FUNKSIYASI VA KOMMUNIKATIV HARAkatLAR MECHANIZMI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 4(8), 161-165.